חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

ג.

מסורת הש"ס

א) תוספתא יח: סנהדרין נא. עכ: פז: כריתות ה., ב) [לקמן נג. סוטה כ. סנהדרין ג: נדה ל.], ג) [לקמן כ. לו. מח. מד.], ד) [לקמן לט: קט. ה) [ע"ב], ו) [וכ' תוס' מנחות יא: ד"ה דאמר וכו' ותוס' סוטות נו. ד"ה אמר ותוס' כ"ב פז. ד"ה מי מלן ותוס' מנחות לב. ד"ה כל חסדא ותוס' חולין קי. ד"ה אילמלא], ז) [וש"ע תוס' מנחות לב. ד"ה הכל סומכין].

תורה אור השלם

1. עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה:
ויקרא יח י
2. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שְׁאֵרָה הֵנָּה זִמָּה הוּא:
ויקרא יח יז
3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם:
ויקרא כ יד

גליון הש"ס

גמ' אם אתה אומר חולצת בית"כבות. לקמן דף לא ע"א קדישין דף ס ע"ב: יש"י ד"ה ר"א מיחלין חלצה וכו' וכל היבא דאמרי'. עי' לקמן ד' כח ע"א ופע"ק:

מוסף רש"י

אחיא הנה הנה. לאיסורא, אחיא דומה דומה. לשמיה שהיה הנה דומה נגשתיון שהיה הנה דומה היא, ומתיב כאומרן כי עורותן הנה, מה הנה לחמור נגשתיון עשה הכתוב כתה כנה כתה וכנה נגה, אף כאומרן עשה הכתוב כתו כנה כתו וכנה נגו, אחיא דומה לשריפה, מאחר שלמדת אוסף מגשאה, ונגשאה כתיב דומה היא, כמה דמתיב נאוסף דמי, ומאיר ומוצד הם שריפה מלים אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא אשה ישרפו אותו ואתהן (חגיגה יא:), וכל שאינה עולה. לבית דין ליבום. שאינה זקוקה לחמיהם (לקמן מד.) אינה עולה. הבעיה לפני הזוקים לחליצה (לקמן מא.) דמתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו ומצלה (לקמן לד.).

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ח מהל' יבום הלכה יט:

תוספות ישנים

אבי' דכל אחיא הנה הנה לאיסורא. בכתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב איסות ולשון איסות עיי קדושין משמע. וש"ב (פ"ג) [הייש] נשואין. ובקרא דאיסות משמע שיש כה ביאה וש"ב נכנסה לחופה ולא נכנעלה לא יהא כה איסור חיב לא יחכון. לכן נ"ל משום דנבי אשה כתיב אחר דכתיב ו) שארה הנשואין אבל בלא ביאה אפיר כיון שיש כה נשואין. הלכך מרבינן אפיר נכנסה לחופה ולא נכנעלה כיון שיבים יוכל לאותה משום קרא דלאחרי תע"ג ולא נכנעלה הנשואין קורבה הן ומקרו אחר: **ואיא** אמר זמה כתו מנשואתו מחמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהבה הנה: ואין לתקשות ת"ב הא"ל ואחיא הנה הנה. וי"ל דילף כתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה חתה עמו אף כאן הנה חתה עמו: א' מצא אוסרות הוה אמינא מחלן מצלה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה מצי אוסרות מן הבאלה ומן הייבום. וי"ל דרוקא לומר ולתני אוסרות לכד יהדר פריך ולתני אוסרות לתלון ונקאמר לתלון מאי קעביד הלא לא שייך איסור בתלוי (והדר) קאמר אלמה לא שייך כה אפיר איסור אלם אתיינמת ונקאמר כיון דבמקום מצוה אמיינמת אמיינמת עדיה עומדת לעולם על הלהר יהוה אמרינן [נסן] אלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסרה אלא אם אמרינן השתא דתני אוסרות משמע שהעביה פוטרת הלהר ממלון ליבום ושומה אותה כאשם אחיו אלא במקום מצוה אבל היכא דליבה יבום לא עביד עדיה מידי ובריא נהה. יאם תקבי אילך טבל ליטר דאי היה תני אוסרות דאחילו אלא במקום מצוה נמי אסרי הא תני במתני' מן הבאלה ומן הייבום אלמא אלא מייבי אלא ב) כדאי הקינעורה דילפינן לה מכ"ם קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבאביל הערוה אין הלהר נאסרת כלל אלא במקום מצוה: ואי"ת אמילו מנא מן הייבום לחודיה הוה דעבנא אלינה תולגת מתני' פוטרות דלאחר לעיל וי"ל דה"פ לעיל לי תנא אוסרות הוה אמינא אוסרות לכד מחלן אלא בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאין חולגות והכא ה"פ הוה אמינא מחלן אלא אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו'

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא [6]דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא [1]הנה [2]הנה אתיא [2]זמה [3]זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו[7] ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא אייד דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי אוריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלין חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא [8]אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי אוריא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלין חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל [9]אכל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר [10]מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי

למעוטי

דילידא מן אכון מן איתמא לוחרת לו מן אמך מן גבר אוחרא ואע"ג דדרשינן (לקמן כג.) מולדת בית וגו' בין שאומרים לאכיך קיים בין שאומרים לאכיך הולדת מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היא בת שניהם מק"ו הוא דילפת אבל בכלל אשה ובתה הוי שפיר בת אשה בת אשתו דכתיב כמ' ד' מיתות (סנהדרין נג.) דאמו שהיא אשת אביו הויא בכלל אשת אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה כראה לר"י דמייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיתייב על בת אנוסתו אלמא בקידושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיתייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון איסות מלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא כרש נוטאין על האנוסה (לקמן ד' לז.) מפרש הש"ס טעמא אחריא דעריות אבר כתיב בהו בנשואין איכא אבר באנוסין ליכא אבר: **דאמר רבא אמר** לי רב יצחק בר אבדימי. יש מגיהין רב משום דרב יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) איכא תנא דאתייה לרב כמל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (שבת מ: ושם) מ"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' ולא היה רבא בימיו דביוס שמת רב יהודה נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב.) ואר"ת דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפ' הנסרפין (סנהדרין עו.) כתו מאנוסתו מנגלן אמר אביי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' וע"ל דתרי יצחק בר אבדימי היו[11]: **מקמי** אשת אחיו שלא היה בעולמו. וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו ואבל מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו ניהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאמרכן לענין עדות בב"ב (ד' קכח.) דאפי' מאן דאמר בחצא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקתניא כתו וכת כתו קרובי עצמו טפי מאמותו: **מאי** אי"א דתנא פוטרות. פי' דמשמע אי"ל מיחלין חלצה קמ"ל. אבל מיחלין חלצה אינה אסורות ליבום: אע"ג דמסיפא שמעינן דברישא לא בעיא חלצה דקתני בסיפא כל שיכולה לנאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן ברישא גופיה[12]: **כיון** דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה. ואי הוה תני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאיסור צרה מחמת ערוה קאתי מש"ה קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור משום דממילא קאי באיסור אשת אח: **דמצות** חליצה קודמת. השתא דקתני תרוייהו ושומה חליצה ברישא משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה תני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי:

למעוטי

היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו ממילא טפי היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו ממילא טפי מנייהו והוה ליה למנקט מלי למינקט קודמי: **מאי אירייא דקתני פוטרות.** דמשמע פטורות הן ואי בעי מיינס: **ליתני אוסרות.** דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ה"א אוסרות.** לייבום. וחליצה לא משמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מימלן מלי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: **אלמה לא.** שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת: **כיון דבמקום מצוה יבום הוא דאסירה.** לרת הבת וכדמפרש במתני' דמשמעה הכתוב מזיקת ייבום קיימא ליה בשאשת אח שיש לו בנים: **שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות המנויות מלו במתני': **משום הכי תנא פוטרות.** דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [ויק"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משמעא איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבום ואיסורא שביב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה ברישא: **וליתני מן הייבום לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משמעא: **ה"א מיחלן חלצה.** שלא להפקיע מצות ייבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלכרוב (ויקרא יח) קמ"ל מתני' הואיל ופטורה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דבל העולה לזיקת יבום עולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת יבום פטורה מן החליצה [9] וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וניתני ייבום ברישא.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת ותלצה (דברים כה) הא אם חפץ ליבום מייבם [לקמן נד.] אלמא מצות ייבום ברישא: **אבא שאול היא.** כפ' המולן (לקמן לט:) אבא שאול אומר הכוהן יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מנינא דרישא.** דמשמע ט"ו ותו לא: **מנינא דסיפא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

דרך

דאיתה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא ואם לא יחפוץ וגו' ומאי השערה אבל אם אינו יכול ליבם אין לב"ד לעסוק בה אפי' אם היא רוצה. וכל היכא דקאמר חולצת ולא מתייבמת מיירי מדרבנן דמעשה ספק אין לפוטרה בלא חליצה: ולתני מן הייבום ומן החליצה ת"ל מן החליצה לחודה ומקשה הכא מדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גרים ליה ים ליישבו ת"ל מן החליצה לחודה ומיהה אמעטן דפטורה מיבום דאי לא מעטרת מיבום לא מעטרת מחליצה דכל העולה לייבום עולה לחליצה ומשני אבא שאול היא ולהכי תנא שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבום לחודיעני דמצות חליצה קודמת למצות יבום: **מנינא** דסיפא ורישא

[6] ל"ש דשאלה קאי על כתה ואמנם כאמת לקמן (ל"ז) ד"ה כריתות אותה כיון דכתיב שאר בקרא ידעינו דכתיב ברים הבנשטה אל כל שאר בשרו וגו'. [7] נראה דל"ל הוה כבר פירש הקונטרס דהוי יעמיון לה מכ"ם וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com